

Tisdagen den 10 oktober

Kl. 15.00

*Motion om folk-
omröstning i kärn-
kraftsfrågan***§ 1 Motionen 1978/79:6 av Lars Werner m. fl. om folkomröstning i kärnkraftsfrågan**

Föredrogs motionen 1978/79:6.

TALMANNEN:

Torsdagen den 5 oktober avtog kammaren ett yrkande om remiss till utskott av en av Lars Werner m. fl. under återopande av 3 kap. 15 § riksdagsordningen väckt motion, nr 3, med yrkande att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag om folkomröstning i kärnkraftsfrågan.

Det förhållandet, att minst tio ledamöter anser att en regering misslyckats med att lösa en fråga eller att nå enighet om vissa konkreta åtgärder, kan självfallet inte föranleda motionsrätt enligt det återopade stadgandet. En motionsrätt grundad på sådana skäl skulle nämligen inte bli begränsad vare sig till ämne eller i tiden, och den skulle därför strida mot de principer som kommit till uttryck i vår författning. Motionen nr 3 avvisades därför även av kammarledamöter som delade den i motionen framförda uppfattningen att en folkomröstning i kärnkraftsfrågan borde komma till stånd.

Den 6 oktober inlämnade Lars Werner m. fl. en ny motion, nr 6, innehållande samma yrkande som den föregående dag avvisade motionen nr 3. Den förnyade framställningen var föranledd av att regeringen under mellantiden avgått.

Om en regerings avgång generellt skulle föranleda motionsrätt blev resultatet en ny allmän motionstid. En så vidsträckt motionsrätt, som dessutom skulle gälla så länge riksmöte pågår, skulle emellertid mycket starkt påverka riksdagens arbetsförhållanden och kan därför inte anses föreligga utan uttryckligt stadgande därom i riksdagsordningen.

Den nytillkommande omständigheten att regeringen avgått utgör sålunda inte en händelse av sådan art att den kan utgöra grund för motionsrätt enligt 3 kap. 15 § riksdagsordningen. Jag anser mig därför förhindrad att framställa proposition på yrkande om remiss till utskott av den nu föreliggande motionen, nr 6, av Lars Werner m. fl. om folkomröstning i kärnkraftsfrågan.

LARS WERNER (vpk):

Herr talman! Enligt riksdagsordningens 3 kap. 15 § får motion väckas med anledning av händelse av större vikt om händelsen ej kunnat förutses eller beaktas under ordinarie motionstid.

Att en regering avgår under pågående mandatperiod tillhör verkligen inte

*Motion om folk-
omröstning i kärn-
kraftsfrågan*

vanligheterna i svensk politik. När regeringen Fälldin avgick den 5 oktober 1978 uppgav den avgående statsministern skälet vara att han inte hade fått med de andra regeringspartierna när det gällde kravet på folkomröstning i kärnkraftsfrågan. Kravet på folkomröstning är visserligen ingen händelse – det är ett krav – men det har varit den utlösande faktorn för regeringsavgången. Därför måste resandet av detta krav ha spelat en så väsentlig roll för regeringsavgången att det väl täcks in av riksdagsordningens mening. Detta gäller enligt min mening även om hänsyn tas till vad föredragande statsrådet yttrade i specialmotiveringen till paragrafen i propositionen 1973:90, om att denna bestämmelse skall ha undantagskaraktär. Att regeringar avgår på sätt som nu skett tillhör verkligen undantagen, och den fråga som utlöst avgången – för att regeringen inte har kunnat enas omkring den – måste naturligtvis anses vara en fråga som den särskilda motionsrätten avser. En annan tolkning av riksdagsordningen på denna punkt innebär en klar skärpning av nuvarande praxis och skulle, om den ges en prejudicerande verkan, innebära att motionsrätten enligt 3 kap. 15 § blir illusorisk. Kan inte frågan som utlöser en regerings sammanbrott anses vara en händelse av särskild vikt, vad kan då vara av sådan vikt?

Genom regeringens avgång står vi således på än starkare grund än när riksdagen på morgonen före regeringens avgång avslag vår begäran att väcka en motion med samma sakinnehåll.

Folkomröstningskravet är synnerligen viktigt, eftersom kärnkraftsfrågan skär genom de flesta partier. Det finns t. ex. socialdemokrater som naturligtvis vill se sitt parti i regeringsställning men som inte vill att partiet skall förvalta storfinansens och högerns energipolitik. Det finns motståndare till kärnkraften också inom de båda borgerliga partierna som är för kärnkraften. Samtidigt torde det finnas ett litet antal kärnkraftsanhängare bland sympatisörerna till de partier som bekämpar kärnkraften.

Herr talman! Med vad jag anförde för en vecka sedan och med vad jag har anført i dag vill jag yrka att motionen med stöd av 3 kap. 15 § riksdagsordningen måtte remitteras till vederbörande utskott.

Förste vice talmannen TORSTEN BENGTSON (c):

Herr talman! I förarbetena till det stadgande som nu återberättas till grund för motionsrätt hävdades starkt bestämmelsens undantagskaraktär och betydelsen av att stadgandet tillämpas på sådant sätt att regeln om tidsbegränsning av rätten att väcka fristående motioner inte urholkas. Av talmannens anförande framgår att regeringens avgång inte utgör någon anledning att i dag inta en annan ståndpunkt än den som intogs den 5 oktober till det av Lars Werner m. fl. framställda yrkandet att kammaren skall påfordra remiss till utskott av en motion om folkomröstning i kärnkraftsfrågan. Även den nu föreliggande motionen bör alltså avvisas.

Låt mig också understryka ett klarläggande som talmannen gjorde. Beslutet den 5 oktober att avvisa den då föreliggande motionen nr 3 grundades på de överväganden av konstitutionell art som här redovisats. Beslutet gällde endast frågan huruvida motionen kunde väckas eller inte och

innebar sålunda icke något ställningstagande i sakfrågan om folkomröstning om kärnkraften. Beslutet i remissfrågan kunde därför biträdas även av dem som delade motionärernas uppfattning i sakfrågan. Också det beslut vi nu skall fatta gäller enbart den konstitutionella frågan huruvida motionsrätt föreligger i detta fall.

Herr talman! Jag hemställer att kammaren avslår Lars Werners yrkande att kammaren skall påfordra proposition på remiss till utskott av motionen nr 6 av Lars Werner m. fl.

THORSTEN LARSSON (c):

Herr talman! I riksdagsordningen 3 kap. 15 § sägs att motion får väckas medan riksmöte pågår med anledning av händelse av större vikt som ej kunnat förutses eller beaktas under sedvanlig motionstid.

Det är naturligt att riksdagen med hänsyn till sina arbetsformer är mycket restriktiv i detta avseende. Av den anledningen kunde riksdagen inte remittera en motion angående folkomröstning om energipolitiken torsdagen den 5 oktober vid sitt plenum kl. 09.00. Diskussioner i massmedia eller inom regeringen är självfallet inte en sådan händelse som avses i riksdagsordningen.

Den nu uppkomna situationen är dock följande:

Regeringen har i sin för riksdagen avgivna regeringsförklaring 1976 angivit folkomröstningen som väg att angripa det energipolitiska problemkomplexet.

Eftersom regeringen nu upplösts på grund av att den i regeringsförklaringen angivna möjligheten till folkomröstning avvisats, anser centerns riksdagsgrupp att det inträffat en händelse av större vikt som ej kunnat förutses.

Vi anser därför att remittering av förevarande motion bör medges.

LARS WERNER (vpk):

Herr talman! Förste vice talmannens argumentering mot att vi inte skall få väcka motionen är inte särskilt stark.

Håller vi oss till lagtexten och dess specialmotivering och det aktuella fallet framgår följande.

För det första avser den motionsrätt som omnämns i 3 kap. 15 § händelse av större vikt. Vad som täcks av ordet händelse framgår inte exakt, men det finns ingen inskränkning, så att det inte skulle kunna avse händelse av större vikt för det politiska livet i landet. Det finns således ingen inskränkning till händelser inom det ekonomiska livet, naturkatastrofer eller utrikespolitiska förvecklingar. Händelser av större vikt inom den svenska politiken kan alltså rymmas inom vad som avses i paragrafen. Regeringens avgång måste således vara en sådan händelse som RO avser.

För det andra, när det gäller den aktuella regeringsavgången är det uppenbart att frågan om folkomröstning om kärnkraften spelat en central roll. Det har varit en sistahandslösning som det talas om i regeringens programförklaring, och även om folkomröstningskravet inte skall drivas för att rädda

Tisdagen den
10 oktober 1978

*Motion om folk-
omröstning i kärn-
kraftsfrågan*

regeringar ur deras inre konflikter, är detta nu en politisk realitet: regeringen sprack på den frågan.

För det tredje, i det föredragande statsrådets specialmotivering till 3 kap. 15 § heter det att paragrafen inte får leda till en allmän motionstid i början av riksdagens höstmöte. Att ta upp den för en regeringsavgång utlösande frågan och vilja ställa den under riksdagens prövning är knappast att utnyttja paragrafen som förevändning för en allmän motionsrätt, och det har vi inte heller gjort. Vi har tagit upp den speciella fråga som utlöst regeringskrisen.

Herr talman! De formella skälen mot att vi skall få väcka motionen är således ganska bräckliga. Men det är samtidigt ganska klagörande och bra: centerns nej förra torsdagen var ett mjukt nej, som i praktiken var ett ja till kravet på att få väcka denna motion.

Herr talman! Vårt parti hade under denna måndag och tisdag planlagt mötesturnéer för riksdagsgruppen. Vi ansåg det nämligen självklart att vår begäran att med hänvisning till riksdagsordningen få väcka motion icke skulle möta något motstånd denna gång. Av den anledningen befinner sig huvuddelen av ledamöterna i vår grupp ute i landet. Trots att vi på grund av dessa omständigheter är mycket få närvarande, vill jag ge dem som sagt sig vara anhängare av kravet på folkomröstning möjligheten att stå för detta. Jag yrkar därför, herr talman, bifall till mitt yrkande. De motiveringar som har anförts kan knappast anses vara statsrättsligt grundade utan bygger mera på politiska ställningstaganden i frågan.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på *dels* bifall till det av Lars Werner framställda yrkandet att kammaren skulle påfordra proposition på remiss till utskott av motionen nr 6, *dels* avslag på detta yrkande, och förklarades den sistnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Lars Werner begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren avslår Lars Werners yrkande att kammaren skall påfordra remiss till utskott av motionen nr 6 av Lars Werner m. fl. röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit Lars Werners ifrågavarande yrkande.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Lars Werner begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 190
Nej - 62
Avstår - 1

Motionen lades till handlingarna.

§ 2 Föredrogs men bordlades åter
Utrikesutskottets betänkande 1978/79:1

§ 3 Anmälades och bordlades
Justitieukskottets betänkanden
1978/79:1 med anledning av motion om ändring i vapenlagen m. m.
1978/79:2 med anledning av motion om ekonomiskt förtal

Lagutskottets betänkanden
1978/79:1 med anledning av motion om verkställighet av beslut i vårdnads-
ärenden
1978/79:2 med anledning av motion om skifte av dödsbo

Socialutskottets betänkanden
1978/79:6 med anledning av motioner om utbyggnad av reumatiker-
vården
1978/79:7 med anledning av propositionen 1977/78:177 om viss ändring i
sjukvårdslagen (1962:242) och överenskommelser om karolinska sjukhu-
set, m. m., såvitt avser fråga om flyttning av viss läkarutbildning m. m. vid
nedläggning av Serafimerlasarettet, jämte motioner

§ 4 Kammaren åtskildes kl. 15.18.

In fidem
SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert